

Effektivisering byggnader – vägen mot 50/50

Uthållig kommun våren 2009

Åke B Lindström Energimyndigheten

Avd. för hållbar energianvändning

ake.lindstrom@energimyndigheten.se

Tel. 016-544 2126

Hur stor är energieffektiviseringspotentialen i era fastigheter?

- < 10%?
- < 20%?
- < 30%?
- < 40%?
- < 50%?
- >50%?
- **Snabbenkät**

Varför tror ni det?

- Energideklarerat
  - Med åtgärder?

Energideklarationer

Ett instrument för att

- ✓ Spara energi
- ✓ Spara pengar
- ✓ Spara miljön
- ✓ Skapa en bild av byggnadsbeståndet

Bygger på ett EG-direktiv i syfte på att göra våra byggnader mer energieffektiva

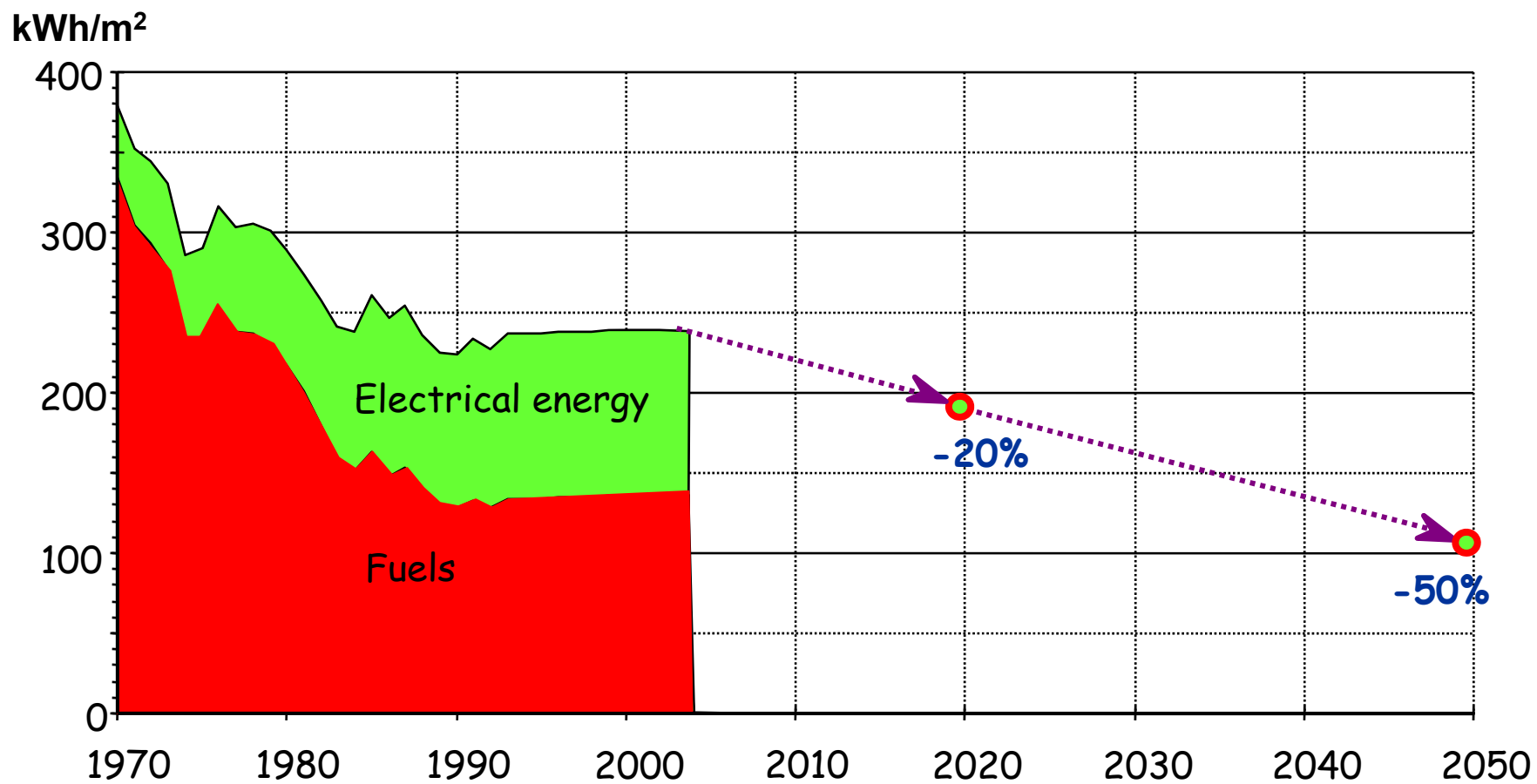
Varför tror ni det?

- *Energideklarerat*
  - *Med åtgärder?*
- Annan kartläggning
- En vanlig potential
- Stämmer den?
- Vår bedömning kan påverkas

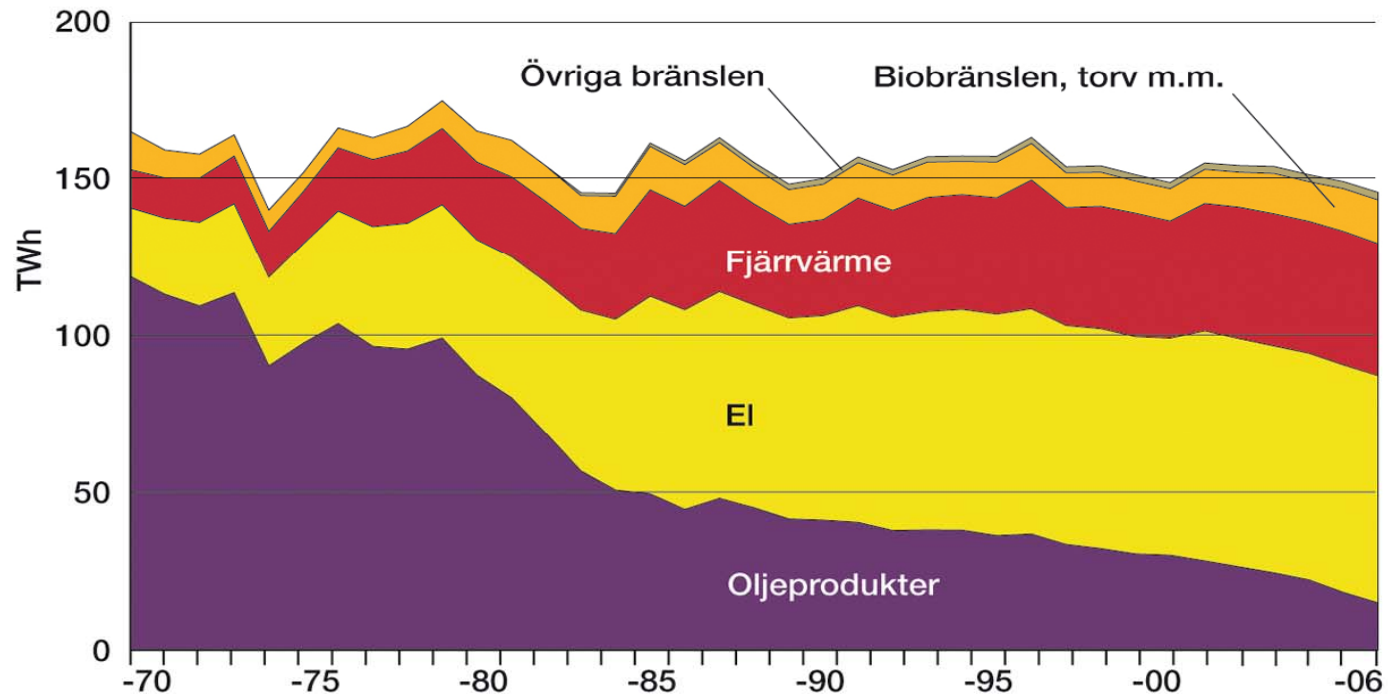

God bebyggd miljö

Delmål 6

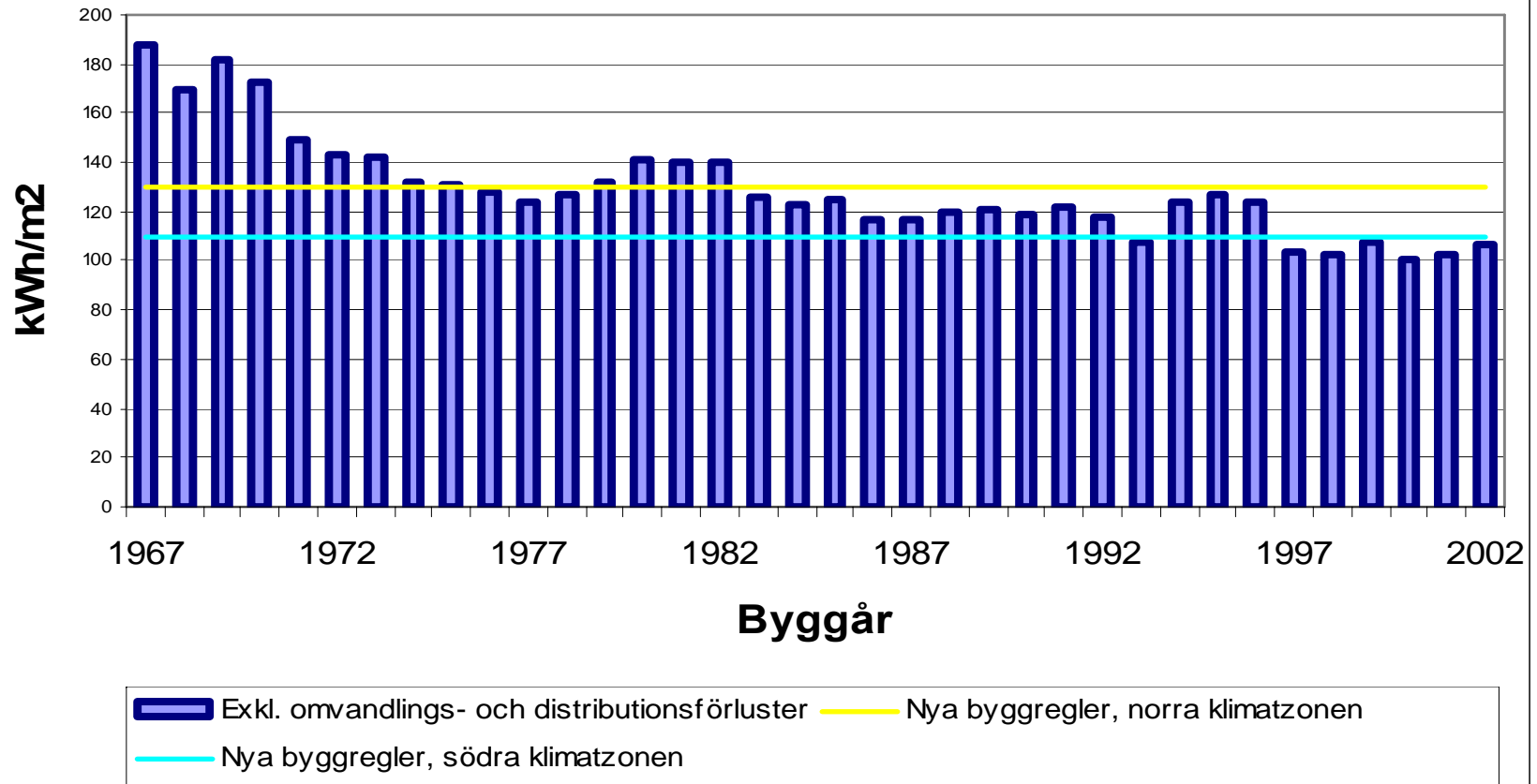

Figur 13: Slutlig energianvändning inom sektorn bostäder och service m.m.
1970–2006

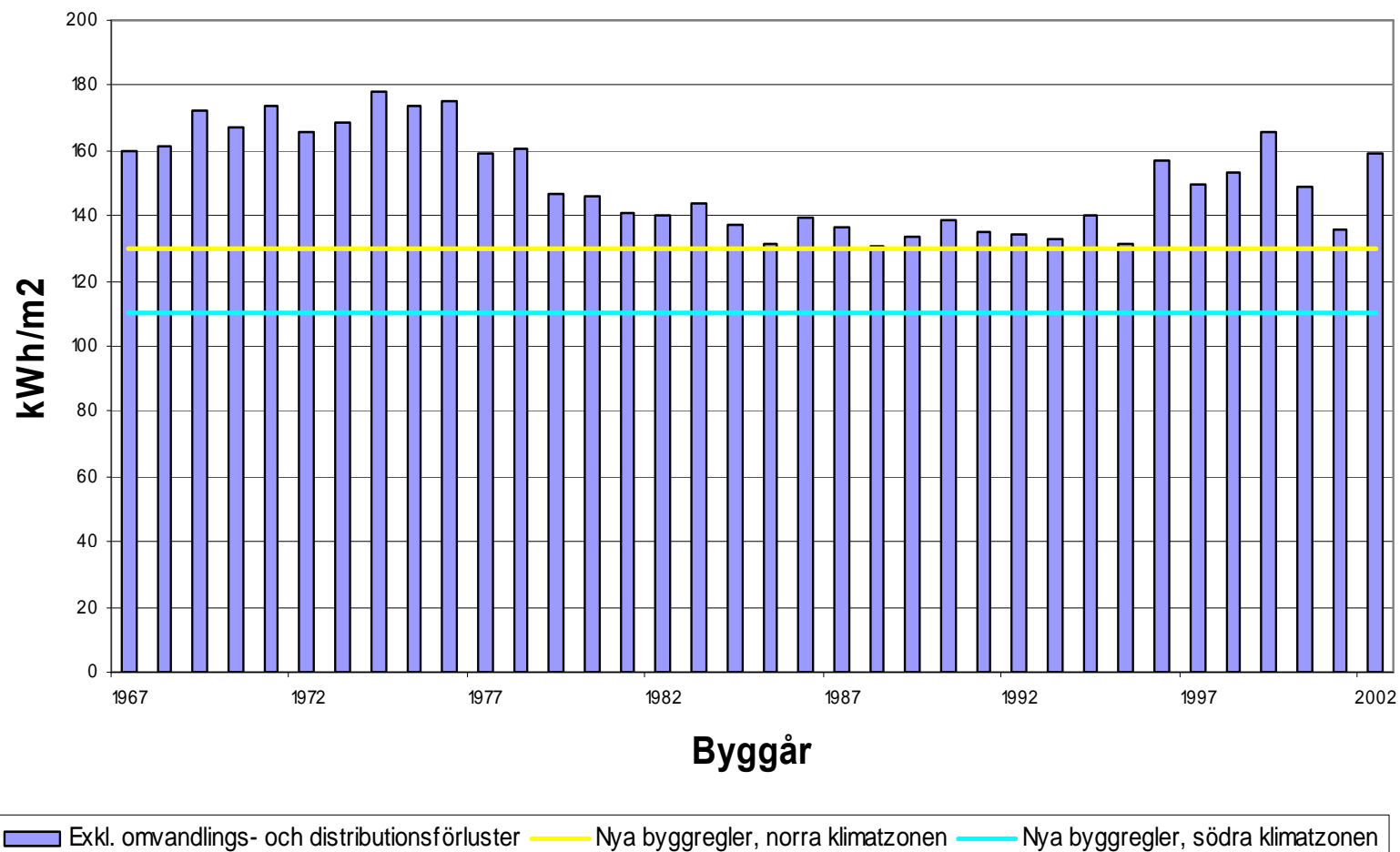

KÄLLA: SCB OCH ENERGIMYNDIGHETEN

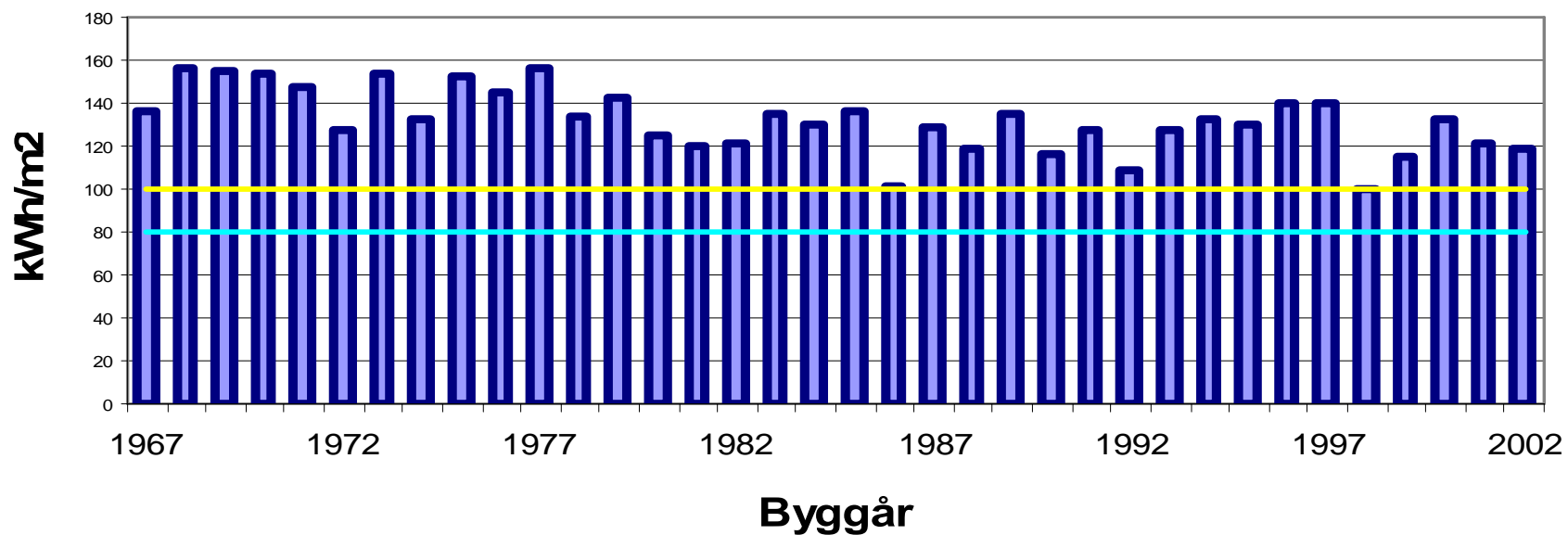
Energi för uppvärmning år 2003 per byggår Småhus

Energi för uppvärmning år 2003 per byggår Flerbostadshus

Energi för uppvärmning år 2003 per byggår Lokaler

■ Exkl. omvandlings- och distributionsförluster — Nya byggregler, norra klimatzonen
— Nya byggregler, södra klimatzonen

Mål

- Energi- och klimatstrategier
- Kommunal vision och Ägardirektiv

Några exempel på mål inom Kalmar-klustret

Långsiktiga mål?

Organisation	Mål	Mål år	Ref år	Kommentar
Hultsfred	El - 30%	2010	1990	Kommunens lokaler Exploatering < BBR <40 MWH/inv,år
Högsby	El -6%	2010	2006	Kommunala fastigheter
Kalmar	Energi - 10%/år			Kommunala byggnader
Landstinget	Energi - 5-10%	2011		Verksamhetsanknutna lokaler
Länsstyrelsen (länet)	Energi - 20% - 50%	2020 2050	1995	kWh/m2
Mönsterås	Energi - 20% El -25% Energi och El - 35%	2010 2020	2005	Förvaltnings- och bolagsägda fastigheter
Mörbylånga	Energi - 25%	2025	2008	
Nybro	Energi - 50%	2030	1995	Bostäder kWh/m2
Torsås	El - 5%	2010		Kommunhusen

Mål

- *Energi- och klimatstrategier*
- *Kommunal vision och Ägardirektiv*
- **Snabbenkät**
- Sätta tillräckligt höga mål

Sätta tillräckligt höga mål vid nybyggnation

- BBR är minimikrav
- Är BBR ett riktmärke eller minimikrav som vi vill överträffa?
- Ännu bättre
  - Green Building = BBR - 25%

Nybyggnation – några exempel

- ÅF:s kontorshus Hagaporten
  - 88 kWh/m²
- Jernhusets Kungsbrohuset
  - 51 kWh/m²
- Många Green building
- Men bättre kan vi!
  - 50% av BBR
    - Polisstation i Malmö?
    - Waterfront?

Sätta tillräckligt höga mål vid nybyggnation

- *BBR är minimikrav*
- *Är BBR ett riktmärke eller minimikrav som vi vill överträffa*
- *Ännu bättre*
  - *Green Building = BBR - 25%*
  - *Polisen, Waterfront = BBR – 50%?*
  - *Passivhus*

Vargbroskolan, Storfors kommun. Invigd jan 2008

Enligt UFOS ligger skolor
på 140 – 210 – 260 kWh/m²,år

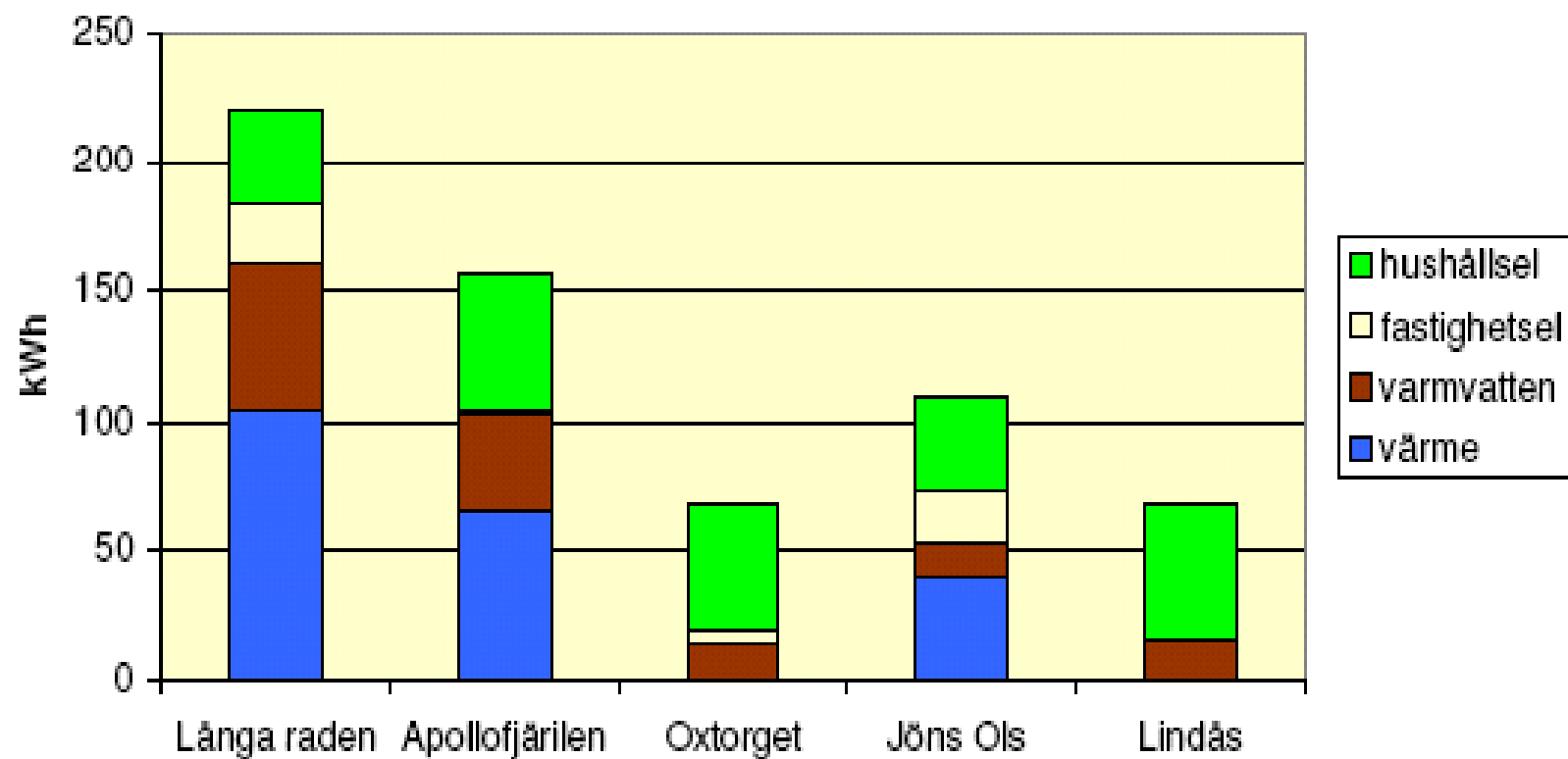
Gamla skolan 250 kWh/m²,år

Nya skolan ca 60 kWh/m²,år

Köpt energi kWh/m²/år (Boa)

Långa Raden byggår 1973, Apollofjärilen byggår 2004, Oxtorget år 2006
Jöns Ols byggår 2000, Lindås byggår 2001

Sätta tillräckligt höga mål vid nybyggnation

- *BBR är minimikrav*
- *Är BBR ett riktmärke eller minimikrav som vi vill överträffa*
- *Ännu bättre*
  - *Green Building = BBR - 25%*
  - *Polisen, Waterfront = BBR – 50%?*
  - *Passivhus*
    - Revidering EPBD: ev nationella mål för passivhus

Sätta tillräckligt höga mål vid nybyggnation

Rimligt mål vid nybyggnation är $\ll$ BBR – 25%

Sätta tillräckligt höga mål vid ombyggnad

- Ombyggnadsregler utreds av Boverket
- Särskilda hänsyn vid bevarandevärden
- Miljonprogrammets modernisering

Bebo projekt

www.bebostad.se

143 tkr/lgh

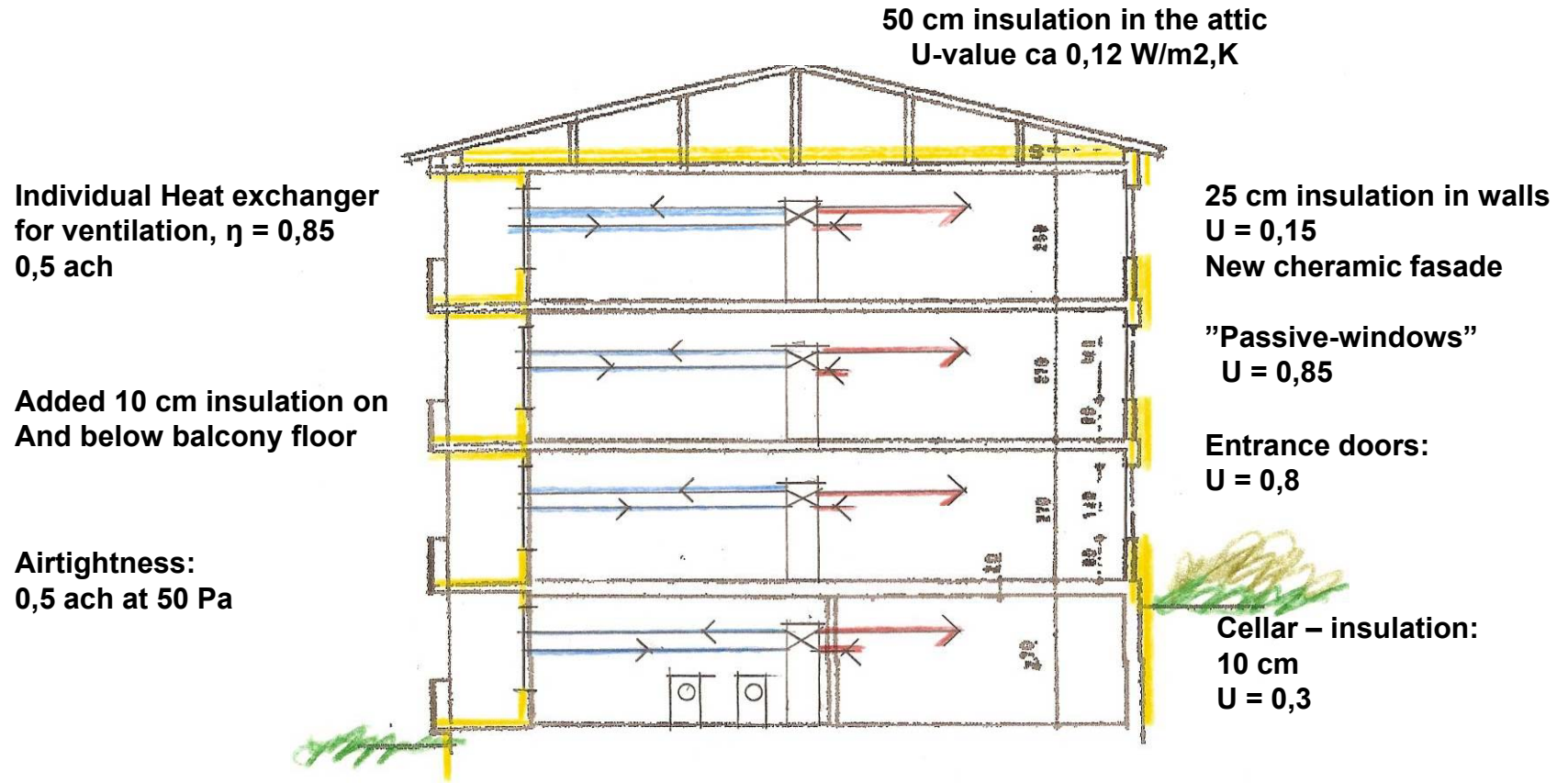
- Orrholmen
255 till 110 kWh/m² exkl hushel

- Brogården
216 till 92 kWh/m² inkl hushel

Omfattande modernisering
och upprustning

Brogården Alingsåshem, after renovation

50 cm insulation in the attic
U-value ca 0,12 W/m²,K

Individual Heat exchanger
for ventilation, $\eta = 0,85$
0,5 ach

25 cm insulation in walls
U = 0,15
New ceramic facade

Added 10 cm insulation on
And below balcony floor

"Passive-windows"
U = 0,85

Airtightness:
0,5 ach at 50 Pa

Entrance doors:
U = 0,8

Cellar – insulation:
10 cm
U = 0,3

Energy Performance:
(kWh/ m², year)

Space Heating: 27 (115)

Domestic hot water: 25 (42)

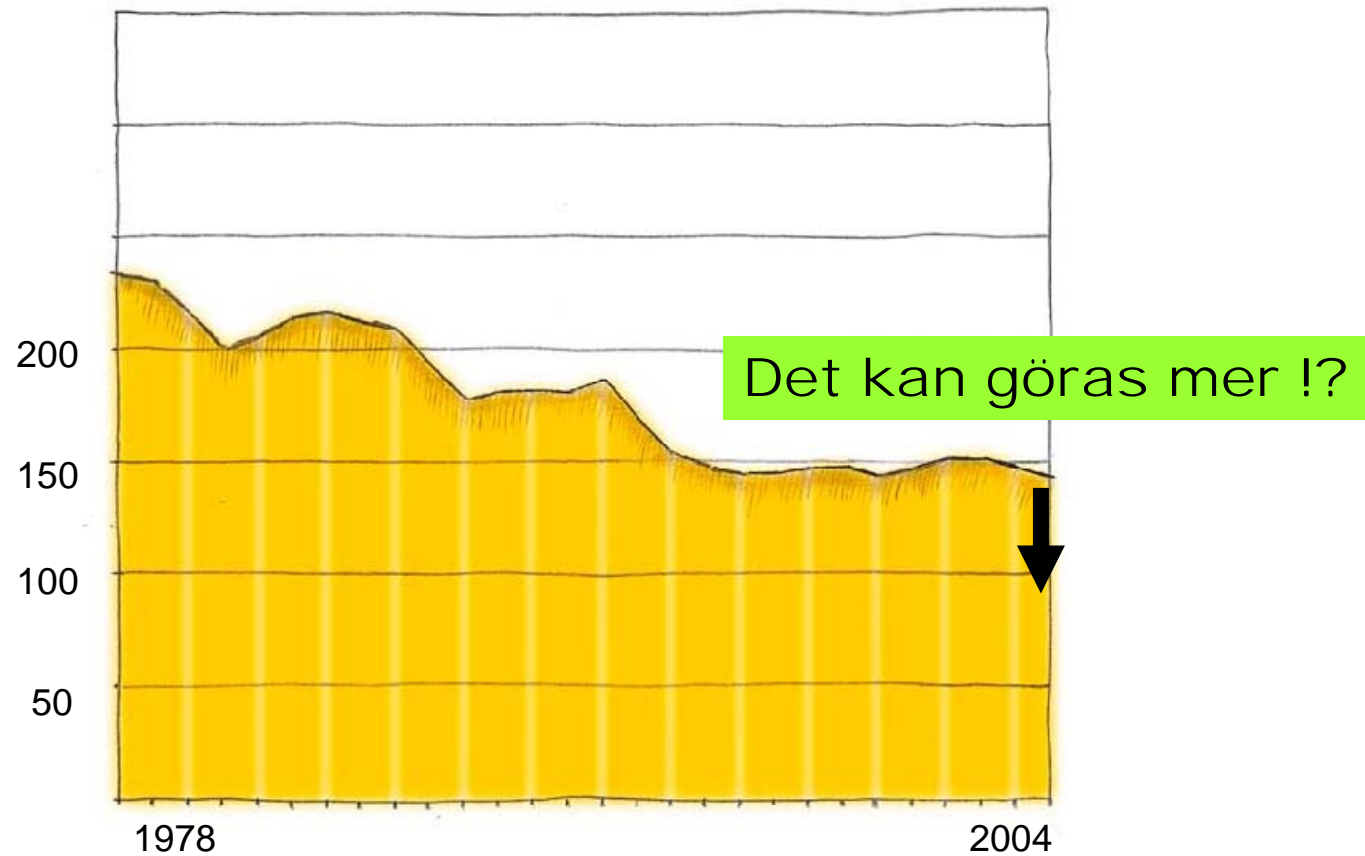
Electricity, household and common: 40 (69)

Summary: 92 (216)

Sätta tillräckligt höga mål vid ombyggnad

- *Ombyggnadsregler utreds av Boverket*
- *Miljonprogrammets modernisering*
- Bostadsrätter

25 år av energieffektivisering i en bostadsrättsförening

Sätta tillräckligt höga mål vid ombyggnad av bostäder

Rimligt mål vid ombyggnad är:

”Vanligt” hus < 100 kWh/m² exkl hushållsel

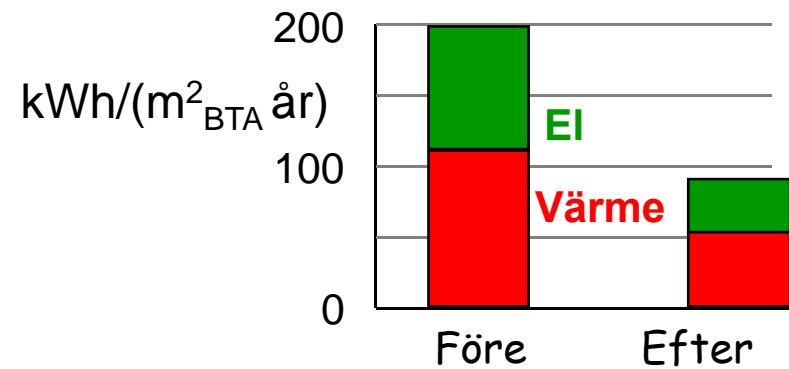
”Passivhus” < 50 kWh/m² exkl hushållsel

Sätta tillräckligt höga mål vid ombyggnad

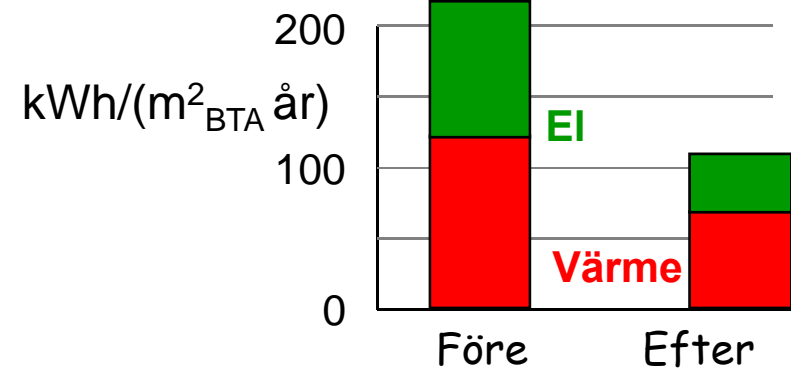
- *Ombyggnadsregler utreds av Boverket*
- *Miljonprogrammets modernisering*
- *Bostadsrätter*
- **Kontorsfastigheter**

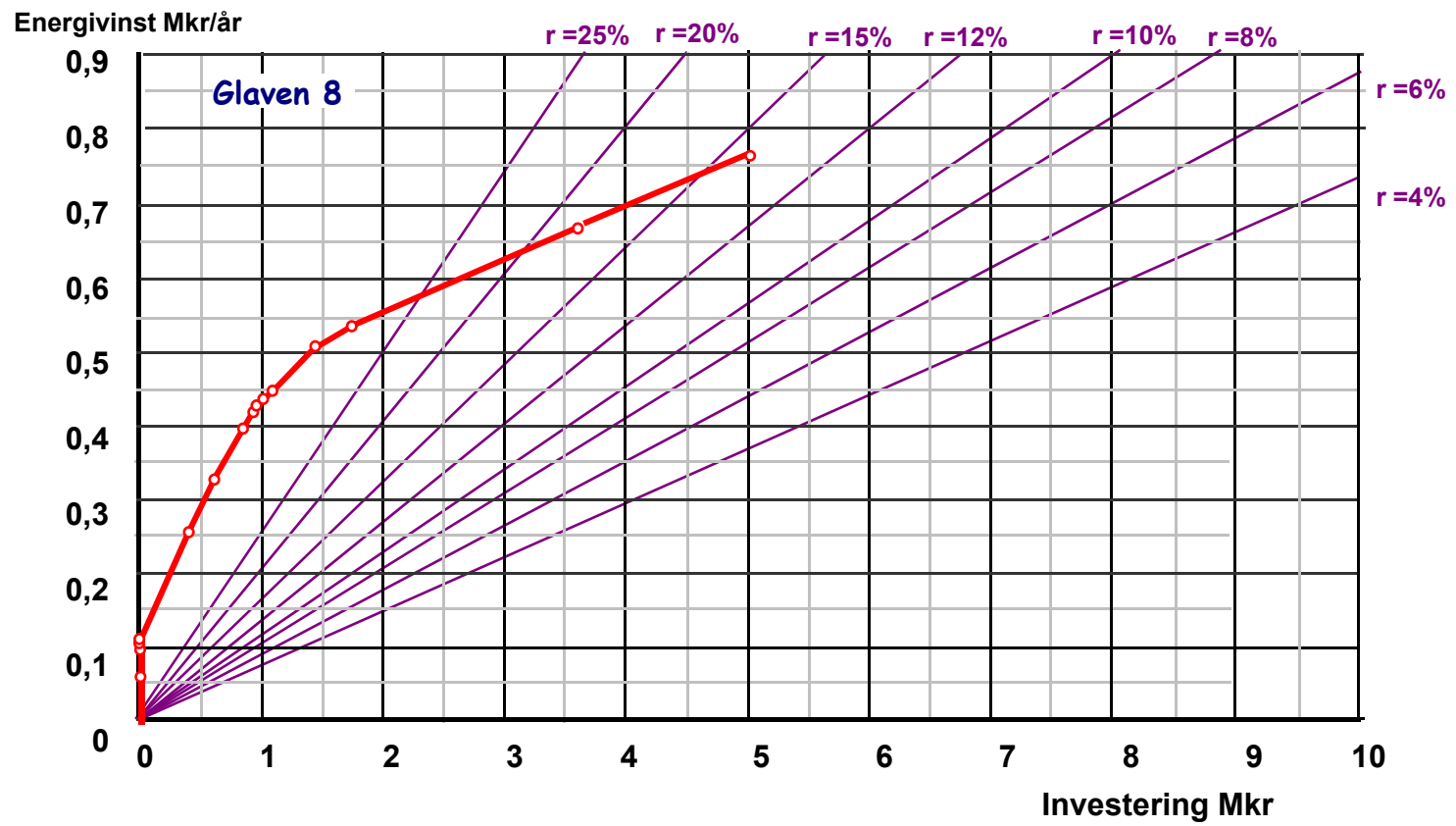
Pennfäktaren, Stockholm 14.000 m² BTA
Byggd 1977

Hudkliniken, Sahlgrenska, Göteborg
10.610 m² BTA
Byggd 1960

Glaven 8 beräknade energivinster och kostnader

I många befintliga kontorsbyggnader bör det vara möjligt att med en investering på ca 1000 kr/m² halvera behovet av värme och el för fastighetens drift.

El+Värme ca 200 kWh/(m²år) $\Rightarrow$ El+Värme ca 100 kWh/(m²år)

Olikheter mellan verksamheter påverkar

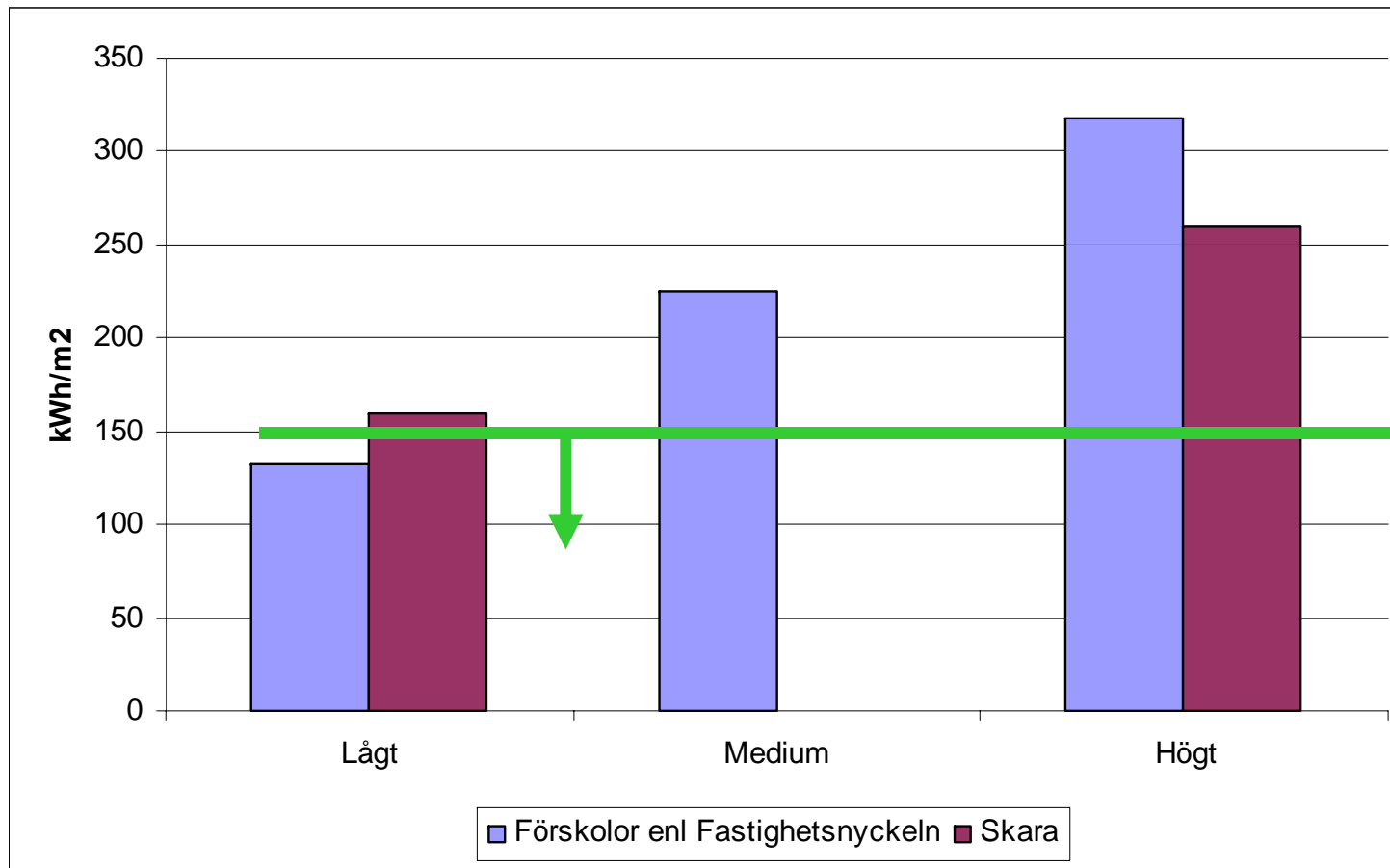
Sätta tillräckligt höga mål vid ombyggnad

- *Ombyggnadsregler utreds av Boverket*
- *Miljonprogrammets modernisering*
- *Bostadsrätter*
- *Kontorsfastigheter*
- Skolor och förskolor

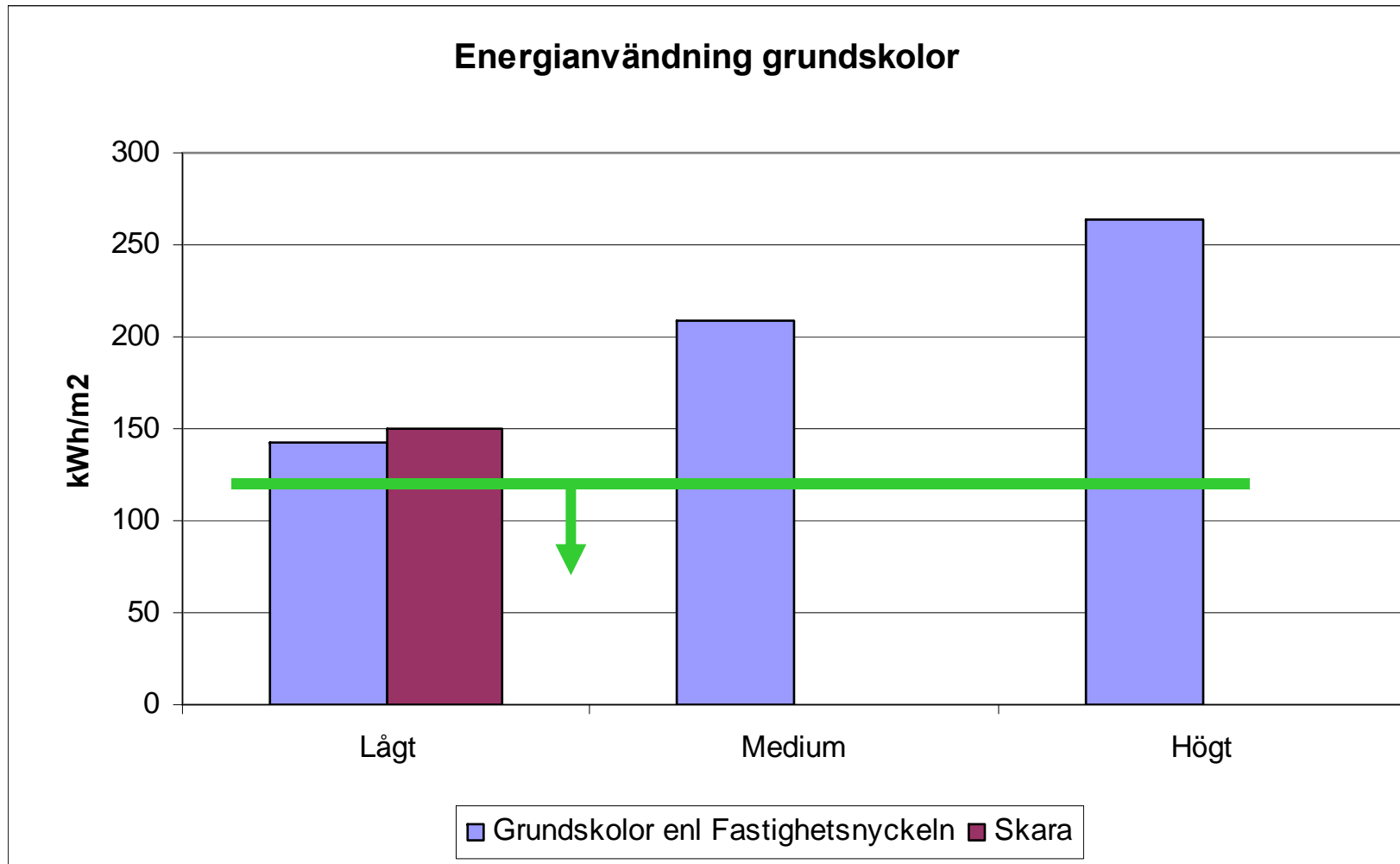
Skolor och förskolor enligt STIL2

- Totalt 213 kWh/m² A_{temp},år
  - varav 61 kWh/m² A_{temp},år (el exkl elvärme)
  - de största elanvändarna är belysning och ventilation med vardera 20 kWh/m² A_{temp},år

Energianvändning förskolor

Energianvändning grundskolor

Sätta tillräckligt höga mål vid ombyggnad av skolor och förskolor

Totalprojekt på gång
inom SISAB och LFF

Rimligt mål vid ombyggnad är:

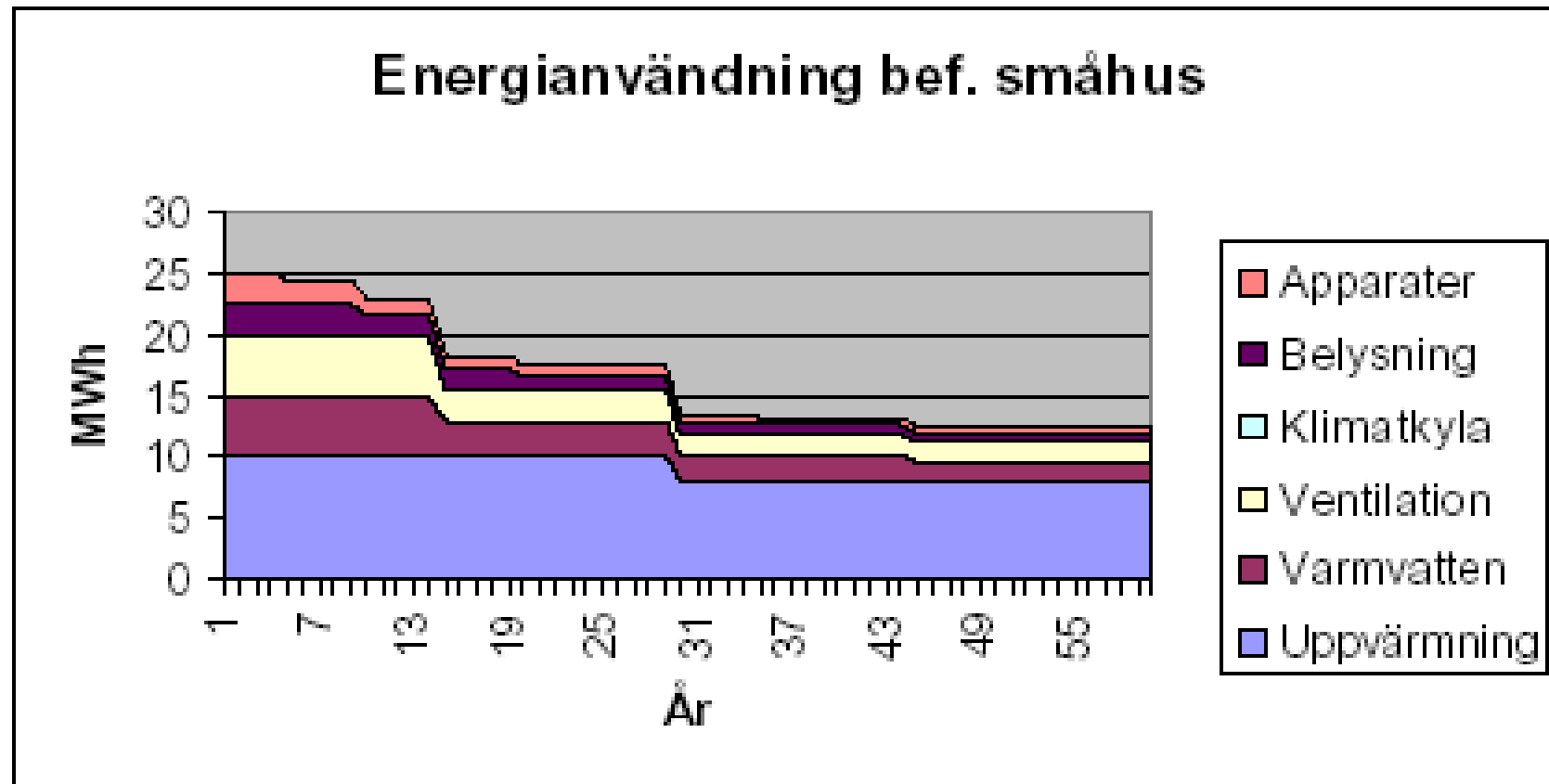
Skolor < 120 kWh/m² värme + el

Förskolor < 150 kWh/m² värme + el

Befintliga byggnader den stora potentialen!

Utnyttja utbytestillfället

Slut på avsnittet mål!

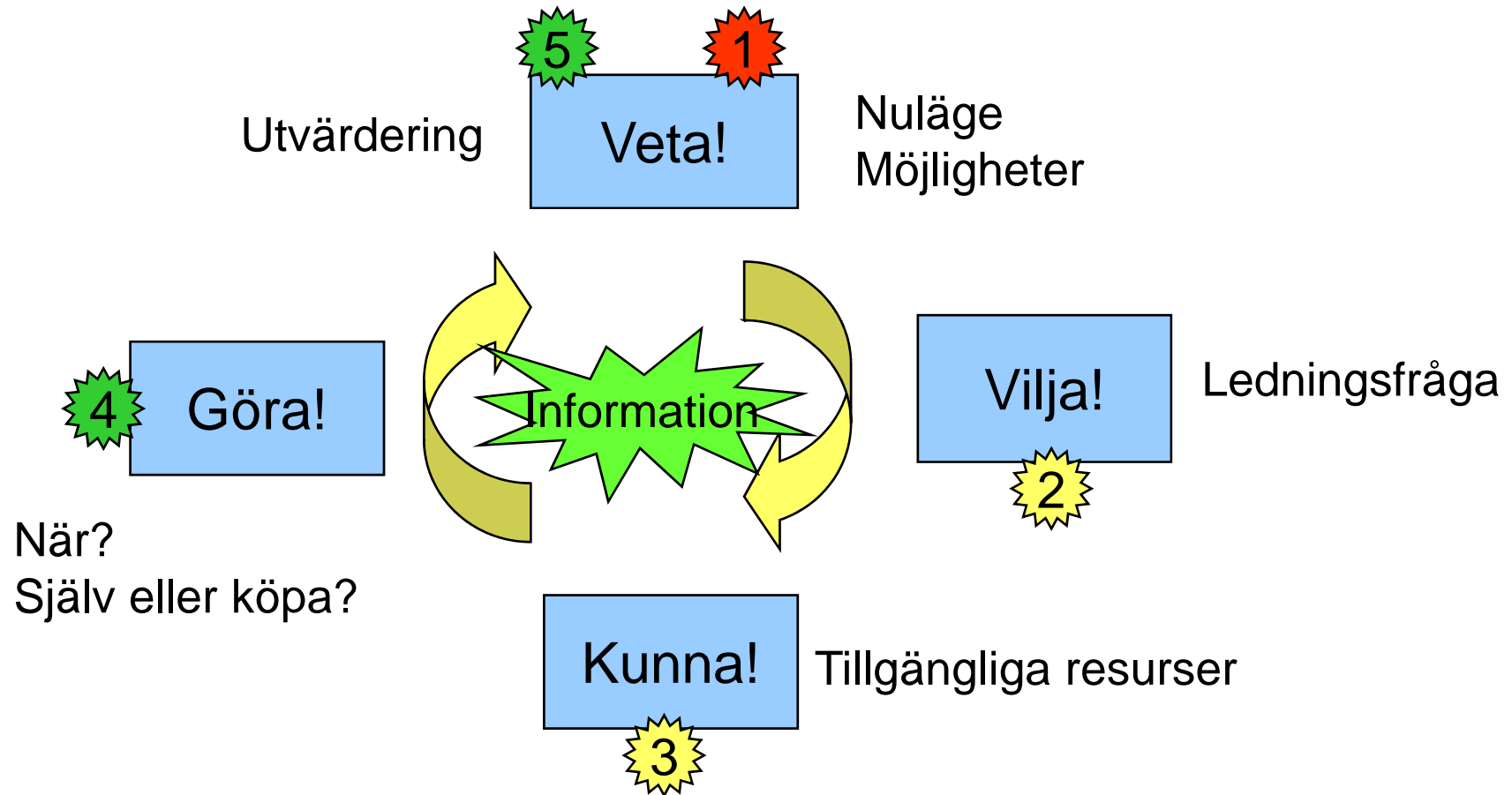

Se möjligheterna, var medveten om problemen - men ta chansen!

Strategi för ett systematiskt energieffektiviseringsarbete

- **Se möjligheterna, var medveten om problemen - men ta chansen!**
- **Skapa möjligheter**
- **Agera**
- **Följ upp**
- **Informera – hela tiden**

Se möjligheterna, var medveten om problemen - men ta chansen!

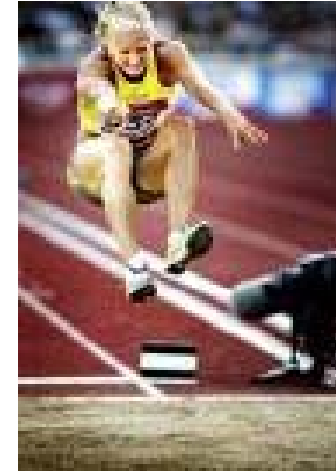

Nuläge

- Nuvarande energianvändning
  - Mäta tillräckligt bra
  - Energistatistik
  - **Snabbenkät**
  - Utvärdera och jämföra
- Inomhusklimat
- Underhållsstatus
- Lokalutnyttjande

Påverka viljan - föreslå ett språng!

- Ta ett språng med åtgärdspaket
  - Politiskt intressant!
- Lyft fram alla fördelar
- Skapa engagemang och delaktighet genom goda exempel bland politiker, hyresgäster och egen organisation
  - Studiebesök
- Information t ex effekter, potential, statistik

Möjligheter

- Mindre klimatpåverkan
- Skapa arbetstillfällen
- Upphandla vid rätt marknadsläge
- Offentlig sektor en föregångare
- Frivilliga avtal / mål

Yttre effekter

Möjligheter

- Ökad lokaleffektivitet (t ex lokalutredning, skift?)
- Förbättrat inomhusklimat
- Minskade driftkostnader
- Modernisering

Fastighetseffekter

Möjligheter

- Stimulans, kompetensförstärkning och ökat engagemang
- Utveckling och samarbete mellan (kommunala) verksamheter
- Incitament (energi, skadegörelse mm)
- Skolprojekt

Beteende

Politisk prioritering

- Konkreta och ambitiösa EK-mål (t ex i energiplanen)
- Investeringsbudget - **snabbenkät**
- Personalresurser - **snabbenkät**
- Information och rapportering
- Hela kommunala organisationen
- Sätta kommunen på kartan
- **Konkreta och ambitiösa åtgärder med goda effekter (energi, klimat, inomhusklimat mm)**

Knäckfrågor

- Våga se och tro på möjligheterna
- Prestige
- Prioritering
- Personella resurser
- Ekonomiska resurser
- Göra själv?
- EPC (t ex)

Några exempel ur Energi- resp Klimatproppen

- Frivilliga energieffektiviseringsavtal
- Förstärkt regionalt och lokalt energi- och klimatarbete
  - bl.a. finansiering av kommuners och landstings arbete med frivilliga energieffektiviseringsavtal
- Ökat genomförande av åtgärderna i energideklarationer
- Krav på effektivare energianvändning vid ombyggnad och underhåll
- Nationell strategi för att främja lågenergibygnader
- Effektivisering av uppvärmning som sker med el prioriterat

Kommunerna viktiga och föregångare

Tack för att ni lyssnade!
Lycka till!

